

Walenty Poczta, Patrycja Beba

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

ZGODNOŚĆ ROZDYSPONOWANIA ŚRODKÓW POLITYKI STRUKTURALNEJ WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ Z REGIONALNYM ZRÓŻNICOWANIEM ROZWOJU WSI I ROLNICTWA W POLSCE¹

*COMPATIBILITY OF ALLOCATION OF CAP STRUCTURAL FUNDS
WITH REGIONAL DIFFERENTIATION OF RURAL AND AGRICULTURAL
DEVELOPMENT IN POLAND*

Słowa kluczowe: priorytety WPR, PROW

Key words: priorities of the CAP, RDP

JEL codes: Q18

Abstrakt. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy dotychczasowe rozdysponowanie środków polityki strukturalnej wspólnej polityki rolnej (środków z II filara WPR) pomiędzy różne jej cele w poszczególnych makroregionach odpowiada regionalnemu zróżnicowaniu wsi i rolnictwa w Polsce. Cele polityki wyróżniono według priorytetów PROW 2014-2020. Przyjęto sześć makroregionów na poziomie regionalnym NTS 1. W celu ustalenia czy kierunki rozdysponowania odpowiadają regionalnemu zróżnicowaniu wyliczono współczynnik korelacji liniowej pomiędzy zmiennymi syntetycznymi opisującymi poziom rozwoju wsi i rolnictwa w makroregionach Polski i regionalnymi alokacjami środków programów rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce w latach 2004-2013 według priorytetów PROW 2014-2020. Analiza wykazała występowanie umiarkowanej zależności liniowej bądź jej brak pomiędzy badanymi zmiennymi. Oznacza to, że stosowany dotychczas podział środków strukturalnych WPR tylko w części uwzględnił regionalne zróżnicowanie wsi i rolnictwa w kraju.

Wstęp

W Polsce stosuje się zasadę centralnego rozdzielania środków strukturalnych Unii Europejskiej (UE) skierowanych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Administracja rządowa w Polsce w dużym stopniu wiąże rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich ze środkami pomocowymi z UE [Czyżewski i in. 2011]. Stwarzają one możliwość znaczącego współfinansowania rozwoju sektora rolno-żywnościowego z budżetu Wspólnoty. Jednak jednym z podstawowych warunków otrzymania wsparcia unijnego dla wsi i rolnictwa jest programowanie otrzymanej pomocy [Nurzyńska 2016], co m.in. powinno skutkować zróżnicowaną regionalnie ich alokacją. Analiza takiego zróżnicowania pozwala na wskazanie preferencji w ukierunkowywaniu środków pomocowych według wytyczonych obszarów wsparcia w ujęciu regionalnym na kolejne okresy budżetowania. Dokonanie właściwej alokacji wsparcia prowadzić powinno do uzyskania większej zgodności pomiędzy planowanym rozdysponowaniem środków a rzeczywistymi potrzebami poszczególnych regionów.

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy dotychczasowe rozdysponowanie środków polityki strukturalnej wspólnej polityki rolnej (WPR) pomiędzy wyróżnione cele (według priorytetów PROW 2014-2020) w poszczególnych makroregionach odpowiada regionalnemu zróżnicowaniu wsi i rolnictwa w Polsce.

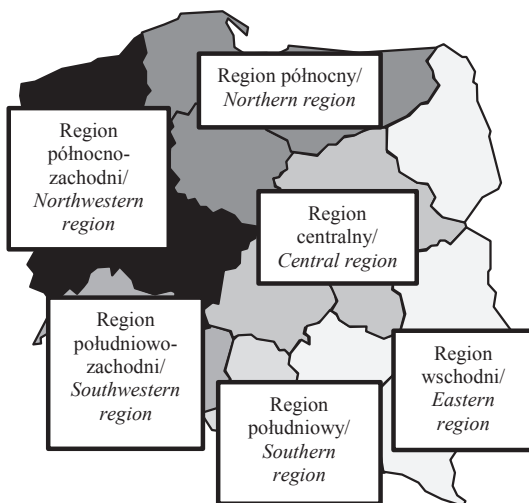
¹ Publikacja została sfinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/05/B/HS4/04134.

Material i metodyka badań

Wykorzystano wyniki badań Patrycji Beby, Walentego Poczty i Ewy Kiryluk-Dryjskiej [2016], w których zaprezentowano klasyfikację działań programów strukturalnych skierowanych na rozwój wsi i rolnictwa w Polsce w latach 2004-2013, wykorzystując priorytety wyróżnione w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW 2014-2020). Klasyfikacji tej dokonano przez przypisanie działań analizowanych programów do 6 priorytetów PROW 2014-2020 zgodnie z kryterium celów na realizację, których kierowane były środki. Klasyfikację zaprezentowano w tabeli 1.

Analizę przeprowadzono w ujęciu regionalnym. Podmiotem badań było 6 regionów Polski, które zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych stanowią makroregiony (jednostki na poziomie regionalnym NTS 1) – rysunek 1.

W pierwszym etapie badań z wykorzystaniem opracowanej klasyfikacji przeprowadzono analizę regionalnego rozdysponowania środków strukturalnych skierowanych na rozwój wsi i rolnictwa w latach 2004-2013 według kryterium celu, na który wydatkowane było otrzymane wsparcie. W drugim etapie badań sprawdzono czy dotychczasowe rozdysponowanie środków polityki strukturalnej WPR pomiędzy wyróżnione cele (priorytety PROW 2014-2020) w poszczególnych makroregionach odpowiada regionalnemu zróżnicowaniu wsi i rolnictwa w Polsce. W tym celu dla każdego z makroregionów skonstruowano zmienną syntetyczną opisującą poziom rozwoju wsi i rolnictwa. Budowę zmiennych oparto na wynikach badań P. Beby [2017], w których za pomocą analizy czynnikowej wyznaczono główne czynniki rozwoju charakteryzujące obszary wiejskie i rolnictwo w Polsce² oraz wyliczono dla każdego czynnika w makroregionie wskaźnik rozwoju wsi i rolnictwa. Zmienna syntetyczna dla każdego badanego makroregionu została wyliczona jako średnia arytmetyczna ważona wskaźników rozwoju wsi i rolnictwa odpowiadających zidentyfikowanym czynnikom w makroregionach. Jako wagi przyjęto wielkości wyjaśnianej przez poszczególne czynniki wariancji. Dane te zaprezentowano w tabeli 2. Następnie obliczoną dla każdego z makroregionów syntetyczną zmienną przyrównano do wyliczonych we wcześniejszym etapie badań regionalnych alokacji środków strukturalnych WPR w latach 2004-2013 według poszczególnych priorytetów PROW 2014-2020, wyliczając w tym celu współczynnik korelacji liniowej.

Rysunek 1. Podział Polski na makroregiony (jednostki NUTS 1)

Figure 1. Macroregions in Poland (NUTS 1 units)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych GUS

Source: own study based on Nomenclature of Territorial Units for Statistics of CSO

² Analizę przeprowadzono przy wykorzystaniu 70 wskaźników opisujących potencjał produkcyjny rolnictwa oraz poziom rozwoju obszarów wiejskich obliczonych na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS. Zidentyfikowanymi czynnikami były: dobrostruktury gospodarstw, infrastruktura, rola rolnictwa ekologicznego, demografia, produkcja zwierzęca i cechy gospodarstw z nią związane, przedsiębiorczość na obszarach wiejskich oraz jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Tabela 1. Klasyfikacja działań programów strukturalnych WPR w latach 2004-2020 według priorytetów PROW 2014-2020*

Table 1. The classification of measures of the CAP's structural programs in the years 2004-2020 according to the priorities of the RDP 2014-2020

SPO Rolnictwo/SOP <i>Agriculture</i>	PROW/RDP	
	2004-2006	2007-2013
Priorytet 1. PROW 2014-2020 „Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich”/Priority 1. of RDP 2014-2020 „Fostering knowledge transfer and innovation in agriculture, forestry, and rural areas”		
Szkolenia/Training Doradztwo rolnicze/ <i>Agricultural advisory</i>		Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie/ <i>Training for persons employed in agriculture and forestry</i> Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów/ <i>Use of advisory services</i> Działania informacyjne i promocyjne/ <i>Information and promotion activities</i>
Priorytet 2. „PROW 2014-2020 „Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych/Priority 2. of RDP 2014-2020 “Enhancing farm viability and competitiveness of all types of agriculture in all regions and promoting innovative farm technologies and the sustainable management of forests”		
Inwestycje w gospodarstwach rolnych/ <i>Investment in agricultural holdings</i> Ułatwianie startu młodym rolnikom/ <i>Setting up of young farmers</i> Scalanie gruntów/ <i>Land consolidation</i> Rozwój i ulepszenie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem/ <i>Development and improvement of infrastructure related to agriculture</i>	Renty strukturalne/ <i>Early retirement</i> Wspieranie gospodarstw niskotowarowych/ <i>Supporting semi-subsistence farms</i> Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE/ <i>Adjustment of agricultural holdings to EU standards</i>	Ułatwianie startu młodym rolnikom/ <i>Setting up of young farmers</i> Renty strukturalne/ <i>Early retirement</i> Modernizacja gospodarstw rolnych/ <i>Modernisation of agricultural holdings</i> Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa/ <i>Improving and developing infrastructure related to the development and adaptation of agriculture and forestry</i> Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej/ <i>Adding value to agricultural and forestry products</i> Wspieranie gospodarstw niskotowarowych/ <i>Semi-subsistence farming</i>
Priorytet 3. PROW 2014 -2020 „Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie”/Priority 3. of RDP 2014-2020 “Promoting food chain organisation, including processing and marketing of agricultural products, animal welfare and risk management in agriculture”		
Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych/ <i>Improving processing and marketing of agricultural products</i>	Grupy producentów rolnych/ <i>Producer groups</i>	Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności/ <i>Participation of farmers in food quality schemes</i> Grupy producentów rolnych/ <i>Producer groups</i>
Priorytet 4. PROW 2014-2020 „Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa”/Priority 4. of RDP 2014-2020 „Restoring, preserving and enhancing ecosystems related to agriculture and forestry”		
Priorytet 5. PROW 2014-2020 „Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym”/Priority 5. of RDP 2014-2020 „Promoting resource efficiency and supporting the shift towards a low carbon and climate resilient economy in agriculture, food and forestry sectors”		

Tabela 1. Cd./Table 1. Cont.

SPO Rolnictwo/SOP <i>Agriculture</i>	PROW/RDP	
	2004-2006	2007-2013
Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą i/lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych/ <i>Restoring agricultural production potential damaged by natural disasters or fire and introduction of appropriate prevention actions</i> Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi/ <i>Agricultural water resources management</i>	Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)/ <i>Supporting agricultural activity in areas with handicaps</i> Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt/ <i>Agri-environment and animal welfare</i> Zalesianie gruntów rolnych/ <i>Forestry</i>	Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania/ <i>Natural handicap payments in mountain areas and payments in other areas with handicaps</i> Program rolnośrodowiskowy/ <i>Agri-environment payments</i> Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne/ <i>Afforestation of agricultural and non-agricultural land</i> Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych/ <i>Restoring forestry potential and introducing prevention actions</i> Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych/ <i>Restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and introduction of appropriate prevention actions</i>
Priorytet 6. PROW 2014-2020 „Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”/ <i>Priority 6. of RDP 2014-2020 „Promoting social inclusion, poverty reduction and economic development in rural areas”</i>		
Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego/ <i>Village renewal, preservation and protection of cultural heritage</i> Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów/ <i>Diversification of agricultural activities in order to provide multiple activities or alternative sources of income</i> Pilotażowy Program Leader+		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej/ <i>Diversification into non-agricultural activities</i> Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw/ <i>Creation and development of micro-enterprises</i> Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej/ <i>Basic services for the economy and rural population</i> Odnowa i rozwój wsi/ <i>Village renewal and development</i> Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju/ <i>Implementing local development strategies</i> Wdrażanie projektów współpracy/ <i>Implementing cooperation projects</i> Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja/ <i>Local action group, skills acquisition and animation</i>

* dalej używane będą skrócone formy nazw priorytetów, odpowiednio/*the short form of priority names will be used, respectively*: 1. „Transfer wiedzy i innowacji”/*Knowledge transfer and innovation*”, 2. „Konkurencyjność gospodarki rolnej”/*Competitiveness of agriculture*”, 3. „Organizacja łańcucha żywnościowego”/*Food chain organisation*”, 4. „Ekosystemy”/*Ecosystems*”, 5. „Efektywne gospodarowanie zasobami”/*Resource efficiency*”, 6. „Włączenie społeczne”/*Social inclusion*”

Źródło/Source: [Beba i in. 2016]

Tabela 2. Wielkość wyjaśnianej przez poszczególne czynniki wariancji oraz wskaźniki rozwoju wsi i rolnictwa odpowiadające zidentyfikowanym czynnikom w makroregionach

Table 2. Variance explained by individual factors and indicators of rural and agricultural development corresponding to identified factors in macroregions

Czynnik/ Factor	% ogółu wariancji wyjaśnianej przez czynnik/ % of total variance explained by the factor	Wskaźniki rozwoju wsi i rolnictwa w makroregionie/Indicators of rural and agricultural development in the region					
		centralnym/ central	południowym/ southern	wschodnim/ eastern	północno- zachodnim/ northwestern	południowo- zachodnim/ southwestern	północnym/ northern
Dobroć struktury gospodarstw/ <i>The goodness of the structure of the farms</i>	27,40	-0,65	-0,47	-0,31	0,69	0,67	0,59
Infrastruktura/ <i>Infrastructure</i>	14,71	-0,27	1,25	-0,03	-0,22	-0,11	-0,34
Rola rolnictwa ekologicznego/ <i>The role of organic farming</i>	9,17	-0,18	-0,19	-0,03	0,27	-0,10	0,20
Demografia/ <i>Demography</i>	6,99	-0,11	0,08	-0,49	0,41	-0,45	0,70
Produkcja zwierzęca i cechy gospodarstw z nią związane/ <i>Livestock production and characteristics of farms associated with it</i>	5,11	0,21	-0,48	-0,30	0,37	-0,44	0,47
Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich/ <i>Entrepreneurship in rural areas</i>	4,28	0,01	-0,10	-0,47	0,55	0,43	-0,05
Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej/ <i>Valorisation of the agricultural production area</i>	3,21	0,02	-0,46	-0,19	0,14	0,65	0,12
Średnia wartość syntetycznych wskaźników rozwoju wsi i rolnictwa/ <i>The average value of synthetic rural and agricultural development indicators</i>	x	-0,32	0,00	-0,24	0,36	0,20	0,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Beba 2017]

Source: own study based on [Beba 2017]

Wyniki badań

Z przeprowadzonej analizy regionalnej rozdysponowania środków strukturalnych skierowanych na rozwój wsi i rolnictwa w latach 2004-2013 według priorytetów PROW 2014-2020 wynika, że alokacja tego wsparcia na poszczególne cele różni się strukturą (tab. 3). Należy jednak podkreślić, że kształt wsparcia środkami UE w głównej mierze został zdeterminowany przez PROW 2007-2013. Wynika to z faktu, że budżet tego programu był znacząco wyższy niż budżety programów realizowanych w poprzedzającej go perspektywie finansowej. Wynosił on około 67,5 mld zł i stanowił 79% ogólnego wsparcia strukturalnego w ramach WPR w latach 2004-2013. Wobec tego największa część otrzymanego przez makroregiony wsparcia kierowana była zazwyczaj na finansowanie działań wspierających poprawę „Konkurencyjności gospodarki rolnej” i zwiększenia rentowności gospodarstw rolnych. Przeciętnie w latach 2004-2013 na ten cel przeznaczono niespełną połowę całkowitego wsparcia (47,8%), przy czym wyższym udziałem tego typu wsparcia w strukturze budżetu charakteryzowały się makroregiony wschodniej części Polski (tj. wschodni i centralny). Makroregiony te charakteryzują się występowaniem obszarów, gdzie przeważają mniejsze gospodarstwa, dla których wsparcie strukturalne ze WPR niekiedy stanowi główne źródło finansowania inwestycji w gospodarstwach rolnych. Około 1/3 całkowitego wsparcia przeznaczono na działania wspierające priorytety 4. i 5. PROW 2014-2020.

Tabela 3. Struktura przeznaczenia środków finansowych programów rozwoju wsi i rolnictwa w latach 2004-2013 według priorytetów PROW 2014-2020 w makroregionach Polski

Table 3. The structure of allocation of funds from rural development programs in 2004-2013 according to the priorities of the RDP 2014-2020 in macroregions in Poland

Priorytety/Priorities	Struktura przeznaczenia środków finansowych w makroregionach /Structure of allocation of funds in macroregion [%]						Razem/Total
	centralny/ central	południowy/ southern	wschodni/ eastern	północno- zachodni/ northwestern	południowo- zachodni/ southwestern	północny/ northern	
1. „Transfer wiedzy i innowacji” (P1)/”Knowledge transfer and innovation”	0,6	0,9	0,7	0,5	0,5	0,4	0,6
2. „Konkurencyjność gospodarki rolnej” (P2)/”Competitiveness of agriculture”	53,8	44,6	50,3	42,8	46,3	44,0	47,8
3. „Organizacja łańcucha żywnościowego” (P3)/”Food chain organisation”	2,7	2,8	2,4	4,0	4,3	3,6	3,2
4. „Ekosystemy” (P4)/”Ecosystems”, 5. „Efektywne gospodarowanie zasobami” (P5)/”Resource efficiency”	30,6	22,7	31,7	38,5	30,6	38,3	33,2
6. „Włączenie społeczne” (P6)/”Social inclusion”	12,3	28,9	14,9	14,2	18,4	13,7	15,3
Razem/Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i MRiRW

Source: own study based on data from ARiMR and MRiRW

Najważniejszymi działaniami reprezentującymi tę grupę były płatności ONW oraz działanie rolnośrodowiskowe, wobec czego regionalny rozkład tych środków był częściowo zdeterminowany wskutek wprowadzenia delimitacji obszarów ONW [Zawalińska 2008]. Tym sposobem znaczna część środków skierowana została do tych regionów, które w największym stopniu objęte były obszarami ONW. Wobec tego najwyższy odsetek środków przeznaczonych na cele środowiskowe (sięgający około 40%) odnotowano w regionach północno-zachodnim oraz północnym. 15% budżetu ogółem skierowane zostało na realizację działań wspierających wielofunkcyjność obszarów wiejskich i „Włączenie społeczne” na wsi. W tym zakresie ważnym elementem była m.in. dywersyfikacja źródeł dochodu ludności wiejskiej poprzez wzbogacanie przestrzeni wiejskiej znaczną liczbą przedsięwzięć o charakterze pozarolniczym, tak aby móc częściowo odejść od monofunkcyjnego rozwoju wsi. Szczególnie dużym odsetkiem środków przeznaczonych na wsparcie tego celu charakteryzował się południowy makroregion, co wynikać może ze struktury agrarnej, jak również gęstości zaludnienia na tym obszarze. W analizowanych makroregionach stosunkowo niewielką część środków przeznaczano na wsparcie „Organizacji łańcucha żywnościowego” (między 2,4 a 4,3%) oraz „Transfer wiedzy i innowacji” (między 0,4 a 0,9%).

Analiza dopasowania alokacji środków programów rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce w latach 2004-2013 do regionalnych różnic w wartościach syntetycznych wskaźników rozwoju wsi i rolnictwa w makroregionach wykazała występowanie umiarkowanej zależności liniowej bądź jej brak pomiędzy badanymi zmiennymi (tab. 4). Ogólny poziom dopasowania alokacji wsparcia w Polsce w latach 2004-2013 ocenia się jako umiarkowany. Współczynnik korelacji liniowej ukształtował się bowiem na poziomie $-0,41$. Ponadto należy podkreślić, że korelacja ta ma charakter zależności ujemnej, co oznacza, że do makroregionów o relatywnie wyższym poziomie rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa trafia mniejsze wsparcie niż do makroregionów o niższym poziomie rozwoju.

Tabela 4. Korelacja regionalnych różnic w wartościach syntetycznych wskaźników rozwoju wsi i rolnictwa w makroregionach i alokacji środków programów rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce w latach 2004-2013 według priorytetów PROW 2014-2020

Table 4. Correlation of regional differences in the values of synthetic rural and agricultural development indicators in macroregions and allocation of funds for rural and agricultural development in Poland in 2004-2013 according to the priorities of the RDP 2014-2020

Priorytet/ Priority	(P1) „Transfer wiedzy i innowacji”/ „Knowledge transfer and innovation”	(P2) „Konkuren- cyjność gospodarki rolnej”/ „Competi- tiveness of agriculture”	(P3) „Organizacja łańcucha żywności- owego”/ „Food chain organisation”	(P4, P5) „Ekosystemy”, „Efektywne gospodarowanie zasobami”/ „Ecosystems”, „Resource efficiency”	(P6) „Włączenie społeczne”/ „Social inclusion”	Razem/ Total
Współczynnik korelacji/ Correlation coefficient	-0,69	-0,57	0,13	-0,15	-0,47	-0,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i MRiRW

Source: own study based on data from ARiMR and MRiRW

Umiarkowaną zależność pomiędzy rozdysponowaniem wsparcia a poziomem rozwoju wsi i rolnictwa odnotowuje się w przypadku alokacji w ramach trzech priorytetów „Transfer wiedzy i innowacji”, „Konkurencyjność gospodarki rolnej” oraz „Włączenie społeczne”. Współczynnik korelacji liniowej dla tych alokacji ukształtował się odpowiednio na poziomie $-0,69$, $-0,57$ i $-0,47$. Z kolei brak związku liniowego pomiędzy badanymi zmiennymi odnotowano w przypadku alokacji w ramach priorytetów „Ekosystemy”, „Efektywne gospodarowanie zasobami” i „Organizacja łańcucha żywnościowego”, dla których wartość współczynnika korelacji liniowej wyniosła zaledwie $-0,15$ i $0,13$.

Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wynika, że największą część środków strukturalnych wspierających rozwój wsi i rolnictwa w Polsce w latach 2004-2013 skierowano na realizację działań wpisujących się w realizację priorytetu 2. PROW 2014-2020 „Konkurencyjność gospodarki rolnej” (około 50% wsparcia ogółem) oraz priorytetów 4. „Ekosystemy” i 5. „Efektywne gospodarowanie zasobami” (łącznie około 33% wsparcia).

Ponadto wykazano, że stosowany dotychczas podział środków strukturalnych WPR, zarówno w ujęciu ogólnym, jak i w podziale na priorytety PROW 2014-2020, tylko częściowo uwzględniał regionalne zróżnicowanie wsi i rolnictwa w kraju. Wskazywać to może na brak w polityce wobec wsi i rolnictwa wyraźnego określenia celu podziału otrzymanego wsparcia. W latach 2004-2013 administracja państwowa wybierała zatem politykę „asekuracyjnego zrównoważenia”, która jest alternatywnym rozwiązaniem pomiędzy polityką wobec wsi i rolnictwa wspierającą wyrównywanie różnic rozwojowych w makroregionach a polityką wspierającą dalsze podnoszenie przewag konkurencyjnych makroregionów. Umiejętność połączenia strategicznych celów polityki rozwoju wsi i rolnictwa ze specyficznymi potrzebami reprezentowanymi przez poszczególne makroregiony kraju jest zadaniem bardzo ważnym i jednocześnie trudnym do wykonania. Rozwiązaniem dylematów alokacyjnych w zakresie podziału środków strukturalnych WPR, które stoją przed administracją państwową może być zastosowanie metod optymalizujących podział środków strukturalnych WPR. Możliwości zastosowania takiego rozwiązania prezentowali już w literaturze m.in. tacy badacze, jak Dieter Kirschke i Kurt Jechlitschka [2003], Katarzyna Zawalińska [2005], E. Kiryluk-Dryjska i W. Poczta [2010] oraz P. Beba [2017].

Literatura/Bibliography

- Beba Patrycja, Walenty Poczta, Ewa Kiryluk-Dryjska. 2016. Ewolucja kierunków wsparcia wsi i rolnictwa w Polsce środkami Wspólnej Polityki Rolnej o charakterze strukturalnym (Evolution of directions of support for agriculture and rural areas in Poland by cap's structural funds). *Roczniki Naukowe SERiA XVIII* (5): 9-16.
- Beba Patrycja. 2017. *Modele optymalizacyjne regionalnej alokacji środków strukturalnych Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce* (Optimization models for the regional allocation of structural funds of the Common Agricultural Policy in Poland. PhD thesis). Praca doktorska. Poznań: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.
- Czyżewski Andrzej, Agnieszka Poczta-Wajda, Agnieszka Sapa. 2011. Rozliczenia z Unią Europejską w budżecie rolnym Polski jako determinanta rozwoju sektora rolnego w Polsce po 2004 roku (Financial transfers between Poland and the European Union as determinant of development of agricultural sector in Poland after 2004). *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Oeconomica* 291 (65): 63-72.
- GUS. *Nomenklatura jednostek terytorialnych do celów statystycznych* (Nomenclature of territorial units for statistical purposes), <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/nomenklatura-nts>.
- Kirschke Dieter, Kurt Jechlitschka. 2003. Interaktive Programmierungsansätze für die Gestaltung von Agrar- und Umweltprogrammen (Interactive programming approaches for the design of agricultural and environmental programs). *Agrarwirtschaft* 52 (4).
- Kiryluk-Dryjska Ewa, Walenty Poczta. 2010. *Kwantyfikacja i ocena alokacji środków strukturalnych Unii Europejskiej przeznaczonych na rozwój rolnictwa w Polsce* (Quantification and assessment of the allocation of structural funds of the European Union for the development of agriculture in Poland). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.
- Nurzyńska Iwona. 2016. Polska wieś i rolnictwo jako beneficjenci funduszy Unii Europejskiej. [W] *Polska wieś 2016. Raport o stanie wsi* (Polish countryside and agriculture as beneficiaries of European Union funds. [In] *Polish village 2016. Report on the state of the village*), ed. J. Wilkin, I. Nurzyńska, 107-128. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Zawalińska Katarzyna. 2005. Indeks rozwoju obszarów wiejskich dla Polski (IROW) – konstrukcja i propozycja praktycznego wykorzystania. [W] *Rozwój obszarów wiejskich. Doświadczenia krajów europejskich* (The Rural Development Index for Poland (IROW) – design and proposal of practical use. [In] *Rural development. The experience of European countries*), ed. K. Zawalińska, 289-311. Warszawa: IRWiR PAN.
- Zawalińska Katarzyna. 2008. Fundusze unijne: skuteczność i efektywność wspierania rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. [W] *Polska wieś i rolnictwo w Unii Europejskiej. Dylematy i kierunki przemian* (EU funds: effectiveness and efficiency of supporting rural development in Poland. [In] *Polish village and agriculture in the European Union. Dilemmas and directions of change*), ed. M. Drygas, A. Rosner, 59-92. Warszawa: IRWiR-PAN.

Summary

The objective of the research was to examine whether the current distribution Common Agricultural Policy structural funds (second pillar of CAP) between different objectives in particular macroregions corresponds to the regional differentiation of rural areas and agriculture in Poland. Policy objectives were identified according to RDP 2014-2020 priorities. Six macroregions have been adopted at regional level NUTS-1. In order to determine whether the directions of distribution correspond to regional variation, the linear correlation coefficient was calculated. The coefficient describes the correlation between synthetic variables describing the level of rural and agricultural development in macroregions of Poland and regional allocations of funds for rural development and agriculture in Poland in the years 2004-2013 according to the RDP 2014-2020 priorities. The results show the presence of moderate linear dependence or lack of it between the variables tested. This means that the previous division of CAP structural funds only partially took into account the regional differentiation of rural and agricultural areas.

Adres do korespondencji
prof. dr hab. Walenty Poczta (orcid.org/0000-0002-7592-7412)
dr Patrycja Beba (orcid.org/0000-0001-8120-3683)
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Ekonomiczno-Społeczny
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie
ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań
e-mail: poczta@up.poznan.pl, beba@up.poznan.pl